

Atüüpia, düsplaasia, intraepiteliaalne neoplaasia ja in situ kartsinoom

Katrin Lepik

18.01.2019

Mõisted

Atüüpiline = ebatüüpiline = ebatavaline

Düsplaasia

- Pleomorfsete rakkude häiritud/ebakorrapärane kasv orientatsiooni kaoga epiteelis

Neoplaasia: rakkude kasvu häire, mis on tingitud omandatud mutatsioonide kogunemisest rakus ja selle kloonis

- Intraepiteliaalne neoplaasia on WHO-s sünonüümiks düsplaasiale
- AIN, BilIN, CIN, EIN, PanIN, PeIN, PIN, VAIN, VIN 1-3

Kartsinoom in situ

- Väljendunud düsplaasia läbi kogu epiteeli paksuse koos tervikliku basaalmembraaniga. Preinvasiivne.

Take-home-message

- WHO eelistab erinevates paikmetes erinevaid sõnastusi sisuliselt sarnase intraepiteliaalse protsessi jaoks
- Valida tuleks paikmepõhiselt võimalikult täpne nimetus

Atüüpiad

Kirjeldav ja üldine diagnoos

- ▶ Erinevad rakutüübid
- ▶ Erinevad raskusastmed
- ▶ Ei väljenda atüüpia tekke põhjust (v.a põletikuline atüüpia)
- ▶ Ei väljenda neoplastilist iseloomu

Kasutatakse nii tsütoloogiliste kui histoloogiliste uuringute korral

Atüüpia, kahtlus pahaloomulisusele
Fibroblastide atüüpia
Kerge näärmeepiteeli rakkude atüüpia
Kerge põletikuline atüüpia
Kerge tsütoloogiline atüüpia
Koilotsütaarne atüüpia
Lameepiteeli rakkude atüüpia
Lameepiteeli rakkude kerge atüüpia
Lameepiteeli rakkude mõõdukas atüüpia
Lameepiteeli raske atüüpia
Mesenhüümi rakkude atüüpia
Mõõdukas põletikuline atüüpia
Mõõdukas tsütoloogiline atüüpia
Näärmeepiteeli rakkude atüüpia
Näärmeepiteeli rakkude mõõdukas atüüpia
Näärmeepiteeli raske atüüpia
Põletikuline atüüpia
Raske põletikuline atüüpia
Raske rakuline atüüpia
Silelihasrakkude atüüpia
Silinderepiteeli rakkude atüüpia
Silinderepiteeli rakkude kerge atüüpia
Silinderepiteeli rakkude mõõdukas atüüpia
Silinderepiteeli rakkude raske atüüpia
Tsütoloogiline atüüpia
Uroteelirakkude atüüpia
Uroteelirakkude kerge atüüpia
Uroteelirakkude mõõdukas atüüpia
Uroteelirakkude raske atüüpia
Vöötlihasrakkude atüüpia

Düsplaasiad

- ▶ Lihtsam, üldisem, kirjeldav klassifikatsioon
- ▶ Pole paikmepõhine WHO jaotus
- ▶ Mitte kasutada e-Healthis käsitsi kirjutatuna atüüpia või intraepiteliaalse neoplaasia diagnoosi laiendina

Düsplaasia

Epiteeli düsplaasia

Epiteeli kerge düsplaasia

Epiteeli mõõdukas düsplaasia

Epiteeli raske düsplaasia

Kerge düsplaasia

Mõõdukas düsplaasia

Raske düsplaasia

Uroteelirakkude düsplaasia

Intra-epiteliaalne neoplaasia

- ▶ Osalt paikmepõhine
- ▶ Osalt kattuv
- ▶ Osalt sünonüümne

- ▶ Valikul tuleb jälgida paikmepõhiseid soovitusi

Eesnäärme intraepiteliaalne neoplaasia (PIN), high-grade

Emakakaela kerge intraepiteliaalne neoplaasia (CIN1)

Emakakaela mõõdukas intraepiteliaalne neoplaasia (CIN2)

Emakakaela raske intraepiteliaalne neoplaasia (CIN3)

Endomeetriumi atüüpiline hüperplaasia, intraepiteliaalne neoplaasia

Endomeetriumi intraepiteliaalne neoplaasia (EIN)

Idurakuline neoplaasia in situ

Intraduktaalne papillaarne mutsinoosne neoplaasia, high-grade

Intraduktaalne papillaarne mutsinoosne neoplaasia, invasiivne

Intraduktaalne papillaarne mutsinoosne neoplaasia, low- /intermediate-grade

Intraduktaalne papillaarne neoplaasia, high-grade

Intraduktaalne papillaarne neoplaasia, low-grade

Lamerakuline intraepiteliaalne lesioon

Lamerakuline intraepiteliaalne lesioon, high-grade (HSIL)

Lamerakuline intraepiteliaalne lesioon, high-grade, kahtlus strooma invasioonile

Lamerakuline intraepiteliaalne lesioon, low-grade (LSIL)

Lamerakuline intraepiteliaalne neoplaasia, high-grade

Lamerakuline intraepiteliaalne neoplaasia, low-grade

Mutsinoosne tsüstiline kasvaja intraepiteliaalse neoplaasiaga, high-grade

Mutsinoosne tsüstiline kasvaja intraepiteliaalse neoplaasiaga, low-grade

Näärmeepiteeli intraepiteliaalne neoplaasia, high-grade

Näärmeepiteeli intraepiteliaalne neoplaasia, low-grade

Pankrease intraepiteliaalne neoplaasia (PanIN), high-grade

Pankreatobiliaarne papillaarne kasvaja intraepiteliaalse neoplaasiaga, high-grade

Pankreatobiliaarne papillaarne kasvaja intraepiteliaalse neoplaasiaga, low-grade

Peenise intraepiteliaalne neoplaasia

In situ kartsinoom

Kõiki võib kasutada, kuid kontekstipõhiselt tuleks teatud juhtudel eelistada in situ kartsinoomi puhul hoopis paikmespetsiifilist *high-grade* intraepiteliaalse neoplaasia diagnoosi.

Adenokartsinoom in situ

Adenokartsinoom in situ tubulovilloosses adenoomis

Adenokartsinoom in situ villoosses adenoomis

Duktaalne kartsinoom in situ

Idurakuline neoplaasia in situ

intraduktaalne papilloom duktaalse kartsinoomiga in situ

Kartsinoom in situ

Konjuktiivi melanoom in situ

Lamerakuline kartsinoom in situ

Lamerakuline kartsinoom in situ, kahtlus strooma invasioonile

Lobulaarne kartsinoom in situ

Melanoom in situ

Mittemutsinoosne adenokartsinoom in situ

Munajuha kartsinoom in situ

Mutsinoosne adenokartsinoom in situ

Papillaarne kartsinoom in situ

Papillaarne lamerakuline kartsinoom in situ

Pleomorfne lobulaarne kartsinoom in situ

Soliidpapillaarne kartsinoom in situ

Uroteliaalne kartsinoom in situ

Düsplaasia astme määratlus

Paikmepõhiselt tuleb määrata diagnoosile raskusaste võimalikult täpselt

- Kaheastmeline: *high-grade* ja *low-grade*
 - Epiteelispetsiifilistes diagnoosides juba olemas
- Kolmeastmeline: G1-3
 - Rinna duktaalne kartsinoom in situ
 - PAIKMEPÕHINE!

Sünonüümsete diagnooside korral eelistada täpsust ja WHO jaotust

- CIN1-3 vs LSIL ja HSIL vs lameepiteeli düsplaasia (kerge - raske)

Kui diagnoosil ei ole düsplaasia või diferentseerumise astet, siis seda ka ei panda!

Kui paikmes eelistatakse kasutada kaheastmelist jaotust, siis vältida kolmeastmelise st „mõõduka düsplaasia“ kasutamist.

Näide

- Emakakaela kerge intraepiteliaalne neoplaasia (CIN1)
- Krooniline aktiivne tservitsiit
- Põletikuline atüüpia

- Lameepiteeli rakkude kerge atüüpia

Gastrointestinaaltrakt

Lameepiteel: söögitorus on piiriks 50% epiteeli paksusest, pärakus 30% (võib täpsustada AIN 1-3)

- Lamerakuline intraepiteliaalne neoplaasia, *low-grade*
- Lamerakuline intraepiteliaalne neoplaasia, *high-grade*

Näärmeepiteel:

- Näärmeepiteeli intraepiteliaalne neoplaasia, *low-grade*
- Näärmeepiteeli intraepiteliaalne neoplaasia, *high-grade*

In situ kartsinoom = *high-grade* intraepiteliaalne neoplaasia

- Kaheastmeliste jaotuste korral soovitatakse kasutada in situ kartsinoomi asemel (paikmepõhist) raske astme düsplaasiat väljendavat diagnoosi.
- Näärmeepiteeli „mõõdukas“ jämesooles = *low-grade* (*kriteeriumid vt WHO*)

Gastrointestinaaltrakt

Pankease, sapipõie, ekstra- ja intrahepaatiliste sapiteede kasvaja:

- Pankreatobiliaarne papillaarne kasvaja intraepiteliaalse neoplaasiaga, low-grade
- Pankreatobiliaarne papillaarne kasvaja intraepiteliaalse neoplaasiaga, low-grade
- Pankrease intraepiteliaalne neoplaasia (PanIN), high-grade
- Mutsinoosne tsüstiline kasvaja intraepiteliaalse neoplaasiaga, low-grade
- Mutsinoosne tsüstiline kasvaja intraepiteliaalse neoplaasiaga, high-grade

- - *kriteeriumid vt WHOst*
- -WHO on rohkem

Günekoloogia

Emakakael

- Lamerakuline intraepiteliaalne lesioon, low-grade (LSIL)
=*kondüloom, CIN1*
- Lamerakuline intraepiteliaalne lesioon, high-grade (HSIL)
=*CIN2-3, Cis*
- Lamerakuline intraepiteliaalne lesioon, high-grade, kahtlus
strooma invasioonile

- Emakakaela kerge intraepiteliaalne neoplaasia (CIN1)
- Emakakaela mõõdukas intraepiteliaalne neoplaasia (CIN2)
- Emakakaela raske intraepiteliaalne neoplaasia (CIN3)

- **Adenokartsinoom in situ**

Günekoloogia

Munajuha

- Munajuha kartsinoom in situ
- Endomeetrium
- Endomeetriumi intraepiteliaalne neoplaasia (EIN)

Tupp ja vulva

- Lamerakuline intraepiteliaalne lesioon, low-grade (LSIL)
kondüloom, VaIN1
- Lamerakuline intraepiteliaalne lesioon, high-grade (HSIL)
VaIN2-3, Cis
- Pageti tõbi, ekstramammaarne
- Adenokartsinoom in situ

Leukoplaakia on kliiniline diagnoos

Intraduktaalsed rinnalesioonid

- Duktaalne kartsinoom in situ **G1-3** *G defineeritud WHOs ja AJCC-s*
- Lobulaarne kartsinoom in situ
- Pleomorfne lobulaarne kartsinoom in situ
- Atüüpiline lobulaarne hüperplaasia
- Atüüpiline intraduktaalne hüperplaasia

- Intraduktaalne papilloom duktaalse kartsinoomiga in situ **G1-3**
- Intraduktaalne papilloom atüüpilise hüperplaasiaga

Nahk

- Aktiinkeratoos, PUVA keratoos
- Lamerakuline kartsinoom in situ / Bowenitõbi
 - *sünonüümsed*
- Melanoom in situ
- Rinnanibu Pageti tõbi
- Pageti tõbi, ekstramammaarne

Urotgenitaaltrakt

Urotrakt

- Uroteliaalne kartsinoom in situ
- **Papillaarne uroteliaalne kartsinoom, mitteinvasiivne**
 - *Lisada:* kerge düsplaasia või raske düsplaasia
- Papillaarne uroteliaalne kasvaja, madalmaliigne (PUNLMP)

Eesnääre

- Eesnäärme intraepiteliaalne neoplaasia (PIN), high-grade
- Intraduktaalne kartsinoom

Urogenitaaltrakt

Munand

- Idurakuline neoplaasia in situ

Peenis

- Peenise intraepiteliaalne neoplaasia
 - HPVga (mitte)seotud morfoloogilised alamvormid (vt WHO)
 - Düsplaasia astme määramine pole kohustuslik
- Pageti tõbi, ekstramammaarne

Pea ja kael

Intraduktaalne kartsinoom

Lamerakuline intraepiteliaalne neoplaasia, low-grade

- Kõri/neel: Varasem kerge astme düsplaasia; <50% epiteeli paksusest
- Keel: vt WHO arhitektuursed ja tsütoloogilised kriteeriumid

Lamerakuline intraepiteliaalne neoplaasia, high-grade

- Kõri/neel: Mõõduka, raske astme düsplaasia ja in situ kartsinoom
- Keel: vt WHO arhitektuursed ja tsütoloogilised kriteeriumid

- **Lamerakuline kartsinoom in situ**

Kops

- Mutsinoosne adenokartsinoom in situ
- Mittemutsinoosne adenokartsinoom in situ
- Kopsu atüüpiline adenomatoosne hüperplaasia

- Lamerakuline kartsinoom in situ
 - Täpsemad düsplaasiate vormide definitsioonid WHO-s

- Difuusne idiopaatiline neuroendokriinsete rakkude hüperplaasia

Kokkuvõte

- Raviarsti ootus on saada patoloogia vastuses kirjeldus ning sellele vastavad diagnoosid
 - Raviarstid on teadlikud paikmepõhistest diagnoosidest
- Sama otsus kirjelduses ja diagnoosis parandab arusaamist patoloogi ja raviarsti vahel
- Võimaldab täpsemaid väljavõtteid ja aruandeid

Diagnoosid viimases loendis

Avaldatud detsembri algul

Omajagu uusi nimetusi

- Sessiilne serraatadenoom/sessiilne serraatpolüüp (SSA/P)

Võite leida muudatusi sõnastustes

- transitoorrakk → uroteelirakk
- saehambuline → serraat-

Paikmete loendis mõned muudatused

- Randmekanal